(٣٠)

بابەتی فیقهی هاوچەرخ

سەبارەت بە ڕۆژوو

لە بڵاوكراوەكانی

ماڵپەڕی بەهەشت و وەڵامەكان

ba٨.org

walamakan.com

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ ، وَنَسْتَعِينُهُ ، وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِن شُرُورِ أَنفُسنَا ، وَمِن سَيِّئَاتِ أَعمَالِنَا ، مَن يَهْدِهِ اللهُ ؛ فَلا مُضِلَّ لَهُ ، وَمَن يُضْلِلْ ؛ فَلا هَادِيَ لَهُ ...وأَشْهَدُ أَنْ لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لا شَرِيكَ لَهُ ... وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّداً عَبْدُهُ ، وَرَسُولُهُ ... أَمَّا بَعْدُ :

(٣٠) بابەتی فیقهی هاوچەرخ سەبارەت بە ڕۆژوو

١. گەر کەسێک ڕۆژووەکەی شکاند و پاشان سواری تەیارە بوو کە تەیارەکە بەرز بویەوە بینی خۆر ئاوا نەبووە .

گەر کەسێک ڕۆژووەکەی شکاند و پاشان سواری تەیارە بوو و لەکاتی بەرز بونەوەی تەیارەکە بینی خۆر ئاوا نەبووە لەم حاڵەتەدا ڕۆژووەکەی دروستە و پێویست نی یە لەسەری خۆی بگرێتەوە لەو شتانەی ڕۆژوو بەتاڵ دەکەنەوە ، ئەمەش فەتوای هەریەک لە عبدُ الرزَّاق عفيفي، وابنُ باز، وابنُ عُثيمين ـه.

٢. عیبرەت بە بینینی خۆرە

گەر کەسێک بەتەیارە سەفەری کرد پاشان لەڕێگای تەلەڤیزیۆنەوە یاخود کاتژمێرەوە زانی کاتی بانگە بەڵام لەبەر بەرزی تەیارەکە خۆری لێوە دیار بوو ؟

گەر کەسێک بە تەیارە سەفەری کرد و بە ڕۆژوو بوو پاشان بۆی دەرکەوت کە کاتی بانگە لەو شارەی کە سەفەری لێ کردووە یان ئەو شارەی کە نزیکە پێی بگات ، بەڵام لەبەر

بەرزی تەیارەکە خۆر دەبینێ لەم حاڵەتەدا نابێت ڕۆژووەکەی بشکێنێت تاوەکو خۆری لێ ئاوا دەبێت ،ئەمەش فەتوای هەریەک لە عبدُ الرزَّاق عفيفي، وابنُ باز، وابنُ عُثيمين ـە.

٣. کاتی ڕۆژوو شکاندن لەو وڵاتانەی کەڕۆژگار تیایدا درێژە:

واجبە کەسی ڕۆژووەوان لەهەر جێیەک بێت لەدەرکەوتنی فەجرەوە تاوەکو ئاوا بوونی خۆر بەڕۆژوو بێت ، (ئەو وڵاتانەی کەشەو ڕۆژ لە٢٤ چوار کاتژمێردا دێت ودەچێت) جا ڕۆژگار درێژ بێت یاخود نا ، بەڵام گەر بەهۆی درێژی ڕۆژەوە زۆر قورس بوو و کەسە ترسی هەبوو لەوەی توشی زیانێک بێت ئەوا لەم حاڵەتەدا دروستە ڕۆژووەکەی بشکێنێت ، و دواتر ئەو ڕۆژانە دەگرێتەوە کەتوانای هەیە بیانگرێتەوە لەڕۆژانی تردا ، ئەمەش فەتوای ابنُ باز، وابنُ عُثَيمين، وجگە لەوانیشە ، و بڕیاری(المَجمَعِ الفِقهيِّ الإسلاميِّ)یشە.

٤.چۆنیەتی دیاری کردنی کاتی ڕۆژوو گرتن لەو وڵاتانەی کە شەو ورۆژ تیادا ئاسایی نی یە:

هەر کەسێک لە وڵاتێکدا بێت کە شەو ڕۆژ لە ٢٤ چوار کاتژمێردا نایەت و ناچێت ، وەک ئەو وڵاتەی کەڕۆژ تیایدا بۆ نموونە دوو ڕۆژە ، یاخود هەفتەیەک ، و یاخود مانگێکە ، و یاخود زیاتر ، لەم حاڵەتەدا ڕۆژو وشەو دیاری دەکرێت بەگوێرەی نزیکترین شوێنی ئەو جێگایە کەشەو ڕۆژ لە٢٤ چوار کاتژمێردا دێت ودەچێت ، ئەمەش فەتوای ابنُ باز، وابنُ عُثَيمين، وجگە لەوانیشە ، وبڕیاری(المَجمَعِ الفِقهيِّ الإسلاميِّ)یشە.

٥. بەکار هێنانی حەب بۆ ڕێگە گرتن لە سوڕی مانگانە

حوکمی بەکار هێنانی ئەو حەبانەی کەڕێگری دەکەن لە حەیز بەنیەتی ئەوەی ئافرەت تەواوی مانگەکە بەڕۆژوو بێت :

گەر دڵنیا بوون لەوەی زیانیان پێ ناگات ئەوا دروستە ، ئەمەش بۆ چوونی حەنبەلیەکانە ، و ابنِ بازیش ئەم بۆ چوونەی هەڵبژاردووە ، بەڵام ئەوەی دەرکەوتوە کە ئەو حەبانە زیانیان هەیە و کاتی عادەی ئافرەتیش تێک دەدەن .

٦. گەر لەوڵاتێک مانگ بینرا ئەوا واجبە لەسەر باقی وڵاتانی تر بەڕۆژوو بن؟

جا چەند بۆ چوونێک لەم بارەیەوە هەیە و بەهێزترینیان دوو بۆ چوونە:

بۆچوونی یەکەم: گەر لەوڵاتێک مانگ بینرا ئەوا واجبە لەسەر باقی وڵاتانی تر بەڕۆژوو بن ،ئەوەش مەزهەبی جمهوری زانایانە ، لەحەنەفی ،ومالکی ، وحەنبەلیەکان.

بۆچوونی دووەم: گەر لەوڵاتێک مانگ بینرا ئەوا گەر جێگای بینینی مانگیان جیاواز بوو واتە:(دوور بوون لەیەک) ئەوا واجب نی یە لەسەر باقی وڵاتانی تر بەڕۆژوو بن ، بەڵکو تەنها لەسەر ئەوانە واجبە کەبینیویانە وئەوانەش کەنزیکی ئەوانن ، ئەمەشیان قسەی شافعییەکان وکۆمەڵێک لەسەلەفە ، وئیمامی سەنعانی وابنُ عُثَیمین هەڵیان بژاردووە.

٧. حوكمی پشت بەستن بە مانگی دەستكرد (قمر صناعی) لەبینینی مانگ دا:

دروست نییە پشت بە مانگی دەستكرد ببەسترێت لەبینینی مانگ دا ،ئەمەش بۆ چوونی شێخ ابن عثیمین ـه.

٨. حوكمی بەكار هێنانی ئامێرە فەلەكیەكان وەك(دوور بین) لەبینینی مانگدا:

دروستە بەكار هێنانی ئامێرە فەلەكیەكان لەبینینی مانگدا وەک (دوور بین) ئەوەش ئامێرێكە بینین نزیک دەكاتەوە ، بەڵام واجب نییە بەكار بهێندرێت ، گەر كەسێكی جێی سقە لەڕێگای دوور بینەوە مانگی بینی ؛ ئەوا كار بەو بینینە دەكرێت ، ئەمەش بۆ چوونی ابنِ باز، وابن عُثَیمین، و(هیئة ِ كِبارِ العُلَماء) هەمان بڕیاریاندا داوە ، و بەهەمان شێوە بڕیاری(مَجمَعِ الفِقه الإسلاميِّ)یە.

٩. بە ڕۆژوو نەبونی كەسی موسافیر لە كاتی سەفەردا

حوكمی بەڕۆژوو نەبوونی موسافیرێک چیە بە سەیارە یان تەیارە سەفەر دەكات و توشی نارەحەتی نابێ؟

دروستە بەڕۆژوو نەبێت ، هەرچەند بەو ئامێرانە سەفەر بكات كە ئاسانە و توشی نارەحەتی ناكات ، جا توشی نارەحەتی بێت یاخود نا : ابنُ تَیمیَّةَ كۆدەنگی لەم بارەیەوە نەقڵ كردووە.

١٠.حوکمی جگەرە کێشان لەکاتی بەڕۆژوو بووندا:

جگەرە کێشان لەکاتی بەڕۆژوو بووندا ڕۆژوو بەتاڵ دەکاتەوە ، ئەمەش کۆدەنگی چوار مەزهەبەکەی لەسەرە.

١١. حوکمی خوێن دەرهێنان لەڕێگای دەمارەوە لەکاتی بەڕۆژوو بووندا:

زانایان جیاوازن لەبارەی ئەوەی ئایا خوێن دەرهێنان لەڕێگای دەمارەوە لەکاتی بەڕۆژوو بووندا ڕۆژوو دەشکێنێت یاخود نا ودوو بۆچوونیان هەیە لەم بارەیەوە:

بۆچوونی یەکەم: پێی وایە نەخێر ڕۆژوو ناشکێنێت ، ئەوەش مەزهەبی جمهوری زانایانە لە حەنەفی ومالکی وشافعیەکان.

بۆچوونی دووەم: پێی وایە بەڵێ ڕۆژوو دەشکێنێت ، ئەوەش بەشێک لەمەزهەبی حەنبەلیەکانە ، و ابنُ تَيميَّةَ، وابنُ عُثَيمين لایان پەسەندە ، و "اللجنةُ الدَّائمةُ"ش فەتوایان بەمە داوە.

١٢.حوکمی وەرگرتنی خوێن بۆ فەحس و تاقی کردنەوە:

دروستە بۆ ڕۆژووەوان خوێن بدات بەمەبەستی فەحس وتاقی کردنەوە ، ئەوەش بۆ چوونی ابنِ باز ، وابن عُثَيمين ـە.

١٣. قەترە لەڕێگای لوتەوە:

زانایان جیاوازن لەبارەی قەترە کردنە لوتەوە لەکاتی بەڕۆژوو بووندا ودوو بۆ چوونیان هەیە:

بۆچوونی یەکەم: پێی وایە ڕۆژوو دەشکێنێت ئەوەش بەکۆدەنگی چوار مەزهەبەکە.

بۆچوونی دووەم: گەر قوت نەدرێت ئەوەندەی کەدادەبەزێتە نێو قورگ ئەوا ڕۆژوو ناشکێنێت ، ئەوەش بۆچوونی ابنُ حزمٍ، و ابنُ تَیمیَّةش ئەم بۆچوونەی سەرخستووە، و مجمَعُ الفِقه الإسلاميِّ پێی باشە، وە " اللجنةُ الدَّائمة"ش هەمان ڕایان هەیە، و بۆچوونی ابنِ عُثَیمین یشە.

١٤. شوشتنی گورچیلە:

هەرکەسێک گورچیلەی بۆ بشۆردرێت بەهەر ڕێگایەک بێت ئەوا ڕۆژووەکەی بەتاڵ دەبێتەوە ،ئەوەش بۆچوونی ابنِ بازە، وە فەتوای"اللَّجنةُ الدَّائمة"شی لەسەرە.

١٥. حوکمی بەخاخ کە بۆ نەخۆشی ڕەبو بەکار دێت:

بەکار هێنانی بەخاخی ڕەبو لەکاتی بەڕۆژوو بووندا ؛ ڕۆژوو بەتاڵ ناکاتەوە ، ئەوەش هەڵبژاردەی ابنُ باز، وابنُ عُثَیمین ـە، وەهەروەها بۆچوونی زۆربەی ئەو کەسانەیە کە لە (النَّدوة الفِقهیَّة الطبیَّة التَّاسعة التابعة للمنظمَّةِ الإسلامیَّة للعلومِ الطبیَّة)بەشدار بوون ئەوەی کە لە کۆیت بەسترا.

١٦. حوکمی دانانی حەب لە ژێر زمان

حوکمی دانانی ئەو حەپانەی کە لە بن زمان دادەنرێن بۆ چارەسەری هەندێ نەخۆشی دڵ ، وڕاستەوخۆ ودوای ماوەیەکی کەم دەتوێتەوە ولەڕێگای خوێنەوە دەگاتە دڵ ، وجەڵدەی لەناکاوی دڵ ڕادەگرێت ، وهیچ بەشێک لەو حەپە ناچێتە نێو سکەوە.

بەکار هێنانی ئەم جۆرە حەپانە ڕۆژوو بەتاڵ ناکەنەوە بەمەرجێک هیچ بەشێکی قوت نەدرێت ، ئەوەش بۆچوونی(مجمَعُ الفِقه الإسلاميِّ)یە بەکۆدەنگی هەموویان.

١٧. غازی ئۆکسجین:

بەکار هێنانی غازی ئۆکسجین بۆ هەناسە دان ڕۆژوو بەتاڵ ناکاتەوە ، ئەوەش بۆچوونی (مجمَعُ الفِقهِ الإسلاميّ)یە.

١٨. بەکار هێنانی دەرزیەک کە خواردن بەخش نەبێت:

ئەم جۆرە دەرزیە ڕۆژوو ناشکێنێت جا لەڕێگای دەمارەوە بێت یاخود گۆشت وسمتەوە ، ئەوەش بۆچوونی ابنُ باز، وابنُ عُثَیمین ـە، وبڕیاری المجمَع الفِقهيِّ یەو، وەفەتوای "اللَّجنة الدائمة"، و "قطاعِ الإفتاءِ" کۆیتی لەسەرە.

١٩. بەکار هێنانی دەرزیەک کەخواردن بەخشە و لەڕێگای دەمارەوە لێ دەدرێت:

ئەم جۆرە دەرزیە ڕۆژوو بەتاڵ دەکاتەوە ، ئەوەش بۆچوونی ابنُ باز، وابنُ عُثَيمين ـە، وبڕیاری المجمَع الفِقهيِّ یەو، وەفەتوای "اللَّجنة الدائمة"

٢٠. هەڵگرتنی شاف:

هەڵگرتنی شاف لەکاتی بەڕۆژوو بووندا ڕۆژوو بەتاڵ ناکاتەوە ، ئەوەش مەزهەبی زەهیریەکان ، وکۆمەڵێک لەمالکیەکانە ، وبۆچوونی ابنُ عُثَيمين، و زۆربەی بەشداربوانی(النَّدوةِ الفِقهيَّة الطبيَّة التاسعة التابعة للمنظَّمة الإسلاميَّة للعلوم الطبيَّة بالكويتِ).

٢١. هەڵگرتنی شتی شل یاخود ڕۆن لەداوێنەوە:

هەڵگرتنی شتی شل یاخود ڕۆن لەداوێنەوە ڕۆژوو بەتاڵ ناکاتەوە ، ئەوەش مەزهەبی حەنەفی ، ومالکی ،وحەنبەلیەکانە.

٢٢. حوکمی قەترە لەڕێگای داوێنی ئافرەتەوە

قەترە لەڕێگای داوێنی ئافرەتەوە ویاخود هەر مادەیەکی تر کە بۆ مەبەستێک لەو ڕێگەیەوە هەڵدەگیردرێت وداخل دەکرێت:

ئەم جۆرەشیان ڕۆژوو بەتاڵ ناکاتەوە ، ئەوەش بڕیاری(مجمَعُ الفِقه الإسلاميِّ)یەی لەسەرە.

٢٣.حوكمی بەكار هێنانی مەعجونی ددان بەنیسبەت كەسی ڕۆژووەوانەوە:

دروستە كەسی ڕۆژووەوان مەعجونی ددان بەكار بێنێت ، بەڵام دەبێ وریای ئەوە بێت نەچێتە قوڕگیەوە ، ئەوەش بۆچوونی ابنِ باز، وابنِ عُثَيمين، و "مَجمَعُ الفِقه الإسلاميِّ"ـە.

٢٤- بەكار هێنانی قەترەی چاو:

دروستە كەسی ڕۆژووەوان قەترەی چاو بەكار بێنێت ، ئەوەش بۆچوونی حەنەفی ،وشافعییەكانە ، وە ابنِ باز، وابنِ عُثَيمين ئەم بۆچوونەیان لاپەسەندە.

٢٥. بەكار هێنانی قەترەی گوێ:

دروستە كەسی ڕۆژووەوان قەترەی گوێ بەكار بێنێت ، ئەوەش بۆچوونی ابنُ حَزمٍ، وابنُ عُثَيمين، وابنُ بازە.

٢٦. چاك بوونەوەی شێت لە ڕەمەزاندا

گەر شێت لە ڕۆژێك لە ڕۆژەكانی ڕەمەزاندا بەهۆش هاتەوە و چاك بویەوە ئەوا پێویستە ئەوەندەی كە لەڕۆژەكە ماوە خۆی بگرێتەوە لەو شتانەی كەڕۆژوو دەشكێنن ، ئەوەش بۆچوونی ، حەنەفیەكانە ، وڕیوایەتێكیشە لەئیمام ئەحمەدەوە ، وەهەریەك لە ابنُ تَيميَّةَ، وابنُ عُثَيمين هەڵیان بژاردووە.

٢٧. حوکمی گێڕانەوەی ڕۆژوو بەنیسبەت شێتەوە گەر چاک بووەوە:

گەر کەسی شێت چاک بووەوە ئەوا واجب نی یە لەسەری ئەو ڕۆژانە قەزا بکاتەوە کە لە زەمانی شێت بوونی دا نەیگرتوون ، جا ئەو ڕۆژانەی کەنەیگرتوون زۆر بێت یاخود کەم ، و لەڕەمەزاندا چاک بووبێتەوە یاخود دواتر هیچ جیاوازی نی یە ، ئەمەش مەزهەبی شافعی وحەنبەلیەکانە ، وەهەریەک ابنِ المُنذِر، وابنِ حزمٍ، وابنِ باز، وابنِ عُثیمین هەڵیان بژاردووە.

٢٨. لە هۆش چوون بە درێژای ڕۆژ

حوکمی ئەو کەسە چیە کە ئێوارە نیەتی ڕۆژووی هێناوە بەڵام دواتر توشی بورانەوە دەبێت و نایەتە هۆش خۆی تاوەکو خۆرئاوا دەبێت:

گەر لەخۆ چوونەکە تەواوی ڕۆژەکە بگرێتەوە ، واتە: لەنوێژی بەیانیەوە تاوەکو خۆر ئاوا بوون ، ئەوا ڕۆژووەکەی دروست نی یە ، و قەزاکردنەوەشی لەسەر نی یە ، ئەوەش مەزهەبی جمهوری زانایانە لەمالکی وشافعی وحەنبەلیەکان ، بەڵام گەر کەسێک لەبەشێک لەڕۆژی ڕەمەزاندا توشی لەخۆ چوون بوو ودواتر بەهۆش هاتەوە تەنانەت گەر بۆ ساتێکیش بێت ، ئەوا ڕۆژووەکەی دروستە ، و قەزا کردنەوەی لەسەر نی یە ، ئەمەش مەزهەبی شافعی وحەنبەلیەکانە ، وە ئەو کەسەش بەهۆی بەنجەوە ئاگای لەخۆی نامێنێت هەمان حوکمی هەیە .

٢٩- حوكمی ڕۆژووی كەسێک بەهۆی پیریەوە عەقڵی لەدەس داوە

ئەم کەسانە نەڕۆژوویان لەسەرە و نەقەزا کردنەوەش ، ئەم بۆچوونەش هەریەک لە ابنِ باز، وابنِ عُثَيمين هەڵیان بژاردووە.

٣٠. لەدەس دانی زاکیرە :

هەر کەسێک توشی لەبیر چوونەوە و لەدەستدانی دانی زاکیرە بووبێت ؛ ئەوا ڕۆژوو لەسەر واجب نی یە ، ئەمە فەتوای (اللجنةُ الدَّائمةُ ، وابن عُثَيمين) ـە.

سوود وەرگیراوە لە : الموسوعة الفقهية : كتابُ الصَّوم

==================

هەمیشە لەگەڵمان بن بۆ بەرهەمی نوێ

ماڵپەڕی وەڵامەکان